

Keskustelu: Sanna Kannisto & Mikaela Lostedt

Local Vernacular

Mikaela Lostedt: Edellistä *Fieldwork* -yksityisnäyttelyäsi varten kuvasit Etelä-Amerikan tropiikeissa, hyödynsit itse kehittämäsi studiota ja työskentelit yhdessä tutkijoiden kanssa. Näyttelyssä kulminoitui projekti jota olit työstänyt jo pitkään. Mitkä olivat sinulle keskeisimmät aspektit siinä näyttelyssä?

Sanna Kannisto: *Fieldwork*-näyttelyssä ja sen *Close Observer*-sarjassa oli ehkä aikaisempaa enemmän pohdintaa omasta henkilökohtaisesta positiostani taiteilijana, joka työskentelee tutkimusasemilla. Siitä mikä on minun rooli siinä ympäristössä, minkälaista materiaalia tuotan, miten sen koen, tulkitsen ja lopulta esitän. Kuvia, jotka viittavat näihin kysymyksiin ovat erityisesti *Close Observer*, *Zona antisismica*, *Considerable Darkness* ja *Densimeter*. Kaikissa näissä kuvissa esiinnyn itse ”henkilöhahmona”, ja kaikki kuvat ovat tarinallisia, osittain dokumentaarisen oloisia, mutta lavastettuja. Lisäksi halusin tuoda näihin sekä *Transient rain* ja *Spider* –teoksiin mukaan enemmän sadunomaisia elementtejä. Minulla oli viimeisimmällä tropiikin kuvausmatkallani mukana saksalainen valokuvausopiskelija-assistentti, jonka apu mahdollisti osaltaan kuvien synnyn. Kuvissa on ollut paljon valmisteltavaa, ja kun itse esiinnyn kuvissa, olisi ollut paljon vaikeampaa toteuttaa ne yksin. Monet kuvien ideoista olivat hautuneet jo pitkään ennen kuin sain ne toteutettua. Näyttelyn *Fieldwork*-nimi tuli samannimisestä monografiakirjasta, jonka julkaisi amerikkalainen Aperture.

ML: Uutta näyttelyäsi varten olet kuvannut Suomessa. Miltä prosessi on tuntunut tai se jatkumo jossa kenttätudio on sama mutta ympäristö on uusi?

SK: On ollut hienoa ja innostavaa työskennellä Suomessa. Jollain lailla se on hyvin samanlaistakin: olen työskennellyt tiiviisti yhdessä tietyssä paikassa, eli Hankoniemen ulkokärjessä, Hangon lintuasemalla. Menin sinne viime syksyllä viikoittain. Siellä on rengastusasema ja tutkijoita ja lintuharrastajia, jotka tekevät rengastustyötä. Siellä kuvaaminen tapahtuu ulkona säiden armoilla. Tropiikissa on lämmin ja työskentelin studiossa kuvatessani katoksen alla, joten täällä on raaemmat olosuhteet, kylmiä aamuja, tuulta ja sadetta. Suomessa myös vuodenaikojen vaihtelu on niin kouriintuntuva, syksylläkin saattaa tulla jo lunta ja aamut ovat hirvu kylmiä. Joinakin aamuina poistin studiostani jäätä. Eläinten kanssa työskentely on kuitenkin samanlaista, kuvattavistaan tuntee samanlaista vastuuta. Kenttätudio ei ole aina ollut sama. Olen kehittänyt sitä tarpeen mukaan. Näissä kuvauksissa minulla on ollut käytössä kaksi erikokoista studiota.

ML: Näyttelyn nimi on *Local Vernacular*. Kerro lisää siitä.

SK: Se tarkoittaa paikallista kieltä tai murretta. Se oli ensin vain työnimenä sarjalle, mutta sitten se jäi. Aiemmin kuvasin tropiikissa ja sademetsissä ja nyt olen siirtynyt kuvaamaan Suomessa. Kuvaan täällä samalla tunnustettavalla tyyllilläni, mutta nyt paikallista lajistoa. Eli ”puhun” nyt paikallista murretta. Joskushan puhutaan myös valokuvan kielestä, joka on luonteeltaan avoin ja monitulkintainen toisin kuin ”oikea” kieli, jonka merkkirakenteet ovat täysin eksakteja.

HELSINKI
CONTEMPORARY

Bulevardi 10

Nimi viittaa myös lintujen lauluun, niiden ”kieleen” ja ylipäättänsä siihen, että ne ovat muuttolintuja ja niillä on joku tietty territorio tai oma alue. Olen kuullut tutkimuksesta, jossa on kerrottu kaupunkitalitiaisten muuttaneen lauluaan lyhyempisäkeiseksi kaupunkihälyn vuoksi. Eli mahdollisesti joillakin lintulajeillakin voi asuinpaikka vaikuttaa murteeseen.

Lisäksi olen ollut kiinnostunut vernakularaarisesta arkkitehtuurista. Ihmisten itse rakentamista hökkeleistä, majoista ja mökeistä. Ne vertautuvat hauskaasti vaikkapa hyönteisten arkkitehtuuriin, koteloihin ja pesiin. Omassa tekemisessäni tämä voisi viitata studiooni ja koko kuvausrakennelmaani, joka on raa’an toiminnallinen, vähän kuin hökötys – itse tehty, mutta palvelee minun tarkoitustani.

ML: Töissäsi pääsee hyvin lähelle kuvattavaa lintua. Mikä sinua on eniten kiehtonut suomalaisissa linnuissa?

SK: Olen kyllä yllätynyt siitä, kuinka hienoja ne ovat, kaikki värit ja sävyt ja yksityiskohdat, joita on todella paljon. Linnun silmän ympärillä saattaa olla jokin vaaleampi raita, tumma rinkula tai pieniä pisteitä. Pyrstötiäisillä on keltainen pieni alue, vähän kuin luomiväri, vedetty silmän yläpuolelle. Muutenkin pyrstötiäinen on erikoisen hieno pitkine pyrstösulkineen ja lisäksi oudon papukaijamainen. Monia näistä kuvaamistani linnusta en ole aiemmin päässyt näkemään niin läheltä. Onhan niissä todella paljon sellaista, jota ei pysty näkemään kun niitä puista tai puistikoidista havainnoi. Ja yllättäviä ovat myös kaikki höyhenten harmaat ja ruskeat sävyt, niiden pienet sävyerot. Sinitäinenkin – se on yksi tavallisimmista lajeistamme – mutta niin hieno ja erittäin kirkas väreiltään.

ML: Kuvissa näkyy rengas linnun jalassa?

SK: Linnut on kaikki ensin rengastettu ja sen jälkeen olen kuvannut niitä. Rengas liittyy linnun meidän kulttuuriin tai tutkimukseen. Se on ihmisen tekemä merkintä lintuun, yksilö on numeroitu, luetteloitu ja on tunnistettavissa jos se jostakin löytyy. Rengastus on osa linnuston suojelua ja tutkimusta. Se on kuin koru tai kahle...

ML: Kerro teosten kuvaustilanteesta.

SK: Kierrän verkoilla rengastajien mukana ja tuon linnun mahdollisimman nopeasti studiooni. Linnut ovat n. 10-15 minuuttia minulla kuvauslaatikossa. Rengastuksessa käytetään niin sanottua suoja-aikaa, eli kokonaisaikaa minkä linnut saavat olla käsittelyssä ja johon minun kuvausaikani täytyy mahtua. Aluksi annan linnun olla laatikossa rauhassa ja tarkkailen sitä, ja katson istuuko se laittamalleni oksalle. On todella yksilöllistä miten lintu käyttäytyy. Olen usein miettinytkin käyttäytymis- ja persoonallisuuseroja saman lajin yksilöiden välillä tai eri lajien kesken. Paljon reagointiin vaikuttaa varmaan lajityypillinen käyttäytyminen ja minkälaisessa elinympäristössä lintu on ollut. Varmasti taajamien ja pihojen lajit ovat tulleet rohkeammiksi. Kuvauksen kannalta rohkea ja utelias lintu on paras. Sellainen joka liikkuu ja lentää studiossa eri paikkoihin. Jos lintu jää nököttämään paikalleen päästän sen heti pois. Rengastajat ovat myös katsoneet linnun kunnon ja esim. rasvakerroksen määrän ensin. Olen kehitellyt vähän erilaisia oksia ja levähdyspaikkoja

HELSINKI
CONTEMPORARY

Bulevardi 10

studioon eri lintulajien kuvaamiseen. Kenttästudio on valkoista akryylilevyä ja valaisen sen takaa läpi – siitä tulee valkoisuus. Minulla on kuvauksissa käytössä paljon pieniä salamalaitteita.

ML: Miten rakennat asetelmia kuviin?

SK: Se miten rakennan kokonaisuuden kuviin on tarkkaa. Kevät on hyvää aikaa kun lehdet ovat vielä pieniä – kesällä lehdet ovat liian isoja suhteessa lintuun. Oksat ja kasvit ovat siis tarkkaan mietittyjä, myös värien osalta. Jotkut oksat ovat kuivia, osa on alkukesän vihreitä oksia ja osassa on marjaterttuja, esimerkiksi pihlajanmarjoja, joissa on väriä. Vihervarpusia kuvasin lepänoksissa, koska ne ruokailivat lepissä aseman pihallakin. Kysymys on juuri asetelman rakentamisesta, eikä vain linnun kuvaamisesta. Kaikki kokonaisuuden osat pitää saada toimiviksi.

Joskus tuntuu, että oksa on vaikeampi kuin lintu! Ajattelen jo oksaa etsiessäni, että mihin mahdollisiin paikkoihin siinä lintu voisi istua. Aina se ei mene ihan suunnitellulla tavalla. Linnun liikkuminen tuo aina jotain sattumaa kuvaan. Minulla on kuvatessa erilainen valikoima oksia, koska en voi tietää minkä linnun saan kuvattavakseni. Yritän lyhyessä ajassa päättää minkälaisen asetelman teen, jotta kuva voisi onnistua. Telineet, joihin olen kiinnittänyt kasveja ovat vanhoja laboratoriotelineitä ja esim. bunsenlamppuja. Lopullinen kuva on vaivattoman näköinen suhteessa siihen työhön, minkä olen tehnyt. Aina kun aloitan kuvaamisen ihmettelen kuinka vaikeaa kuvaaminen on ja miten olen aiemmin voinut onnistua saamaan kaiken kohdalleen.

ML: Kuvasi ovat mielenkiintoisesti yhteydessä asetelman traditioon.

SK: Tässä suhteessa valokuvassa on kiinnostavaa nimenomaan sen suhde todellisuuteen ja aikaan. Se että kuvatut asiat ovat olleet oikeasti jollakin tapaa kameran edessä. Ja se millaisen redusoinnin todellisuudesta valokuvan avulla voi luoda. Valokuvan avulla voi tuoda myös sellaisia asioita näkyväksi mitkä eivät aikaisemmin ole välttämättä olleet näkyviä. Ennen kaikkea valokuva on instrumentti, jonka avulla voi näyttää asioita. Valokuva voi olla todentuntuinen kaikkine yksityiskohtineen. Tai toisaalta kuvieni kohdalla ensimmäinen ajatus voi olla epäusko – voiko olla totta, että linnut ovat valokuvassa tuolla tavalla. Valokuvan kohdalla ihmisille voi tulla suuri tarve selvittää miten kuva on ”tehty”, toisin kuin maalauksen tai veistoksen.

ML: Miten näet teoksesi suhteessa tieteelliseen visualisoinnin perinteeseen?

SK: Valokuvalla ja tieteellä on yhteinen historia. Kuten kaikki tiedämme, valokuva on heti kehittämisensä jälkeen otettu tieteen palvelukseen. Lähtökohtaisesti sekä tieteessä että valokuvassa on samankaltainen idea objektiivisuudesta, näennäinen sisäänrakennettu objektiivisuus. Mikä se objektiivisuus sitten on ollut – sehän on ollut täysin rakennettu erilaisten institutionaalisten totuuksien ja tarpeiden mukaan. Voidaan ajatella vaikka tieteellisten saavutusten esittelyä suhteessa suurvaltapolitiikkaan tai valkoisen rodun paremmuutta osoittavia antropologisia mittauksia. Valokuvien avulla on voitu kerätä, luokitella, kategorisoida, luetteloida ja lopulta näyttää. Kuvilla on valtaa vaikuttaa mielipiteisiin. Tieteellisessä visualisoinnissa on usein kyse pelkistämisestä ja vähentämisestä. Kuvatessa on käytetty yksinkertaista taustaa ja kuvissa on mukana mitta-asteikkoja. Olen aikaisemmissa teoksissani ironisoinut tieteen ja valokuvan objektiivisuutta. Olen myös pohtinut kuinka voin ylipäätään kuvallisesti esittää vaikkapa sademetsän monimuotoisuutta.

HELSINKI
CONTEMPORARY

Bulevardi 10

ML: Joillekin saattaa tulla von Wrightin lintukuvitus mieleen? Mikä merkitys vanhoilla luonnontieteellisillä kuvituksilla on ollut sinulle?

SK: Olen nähnyt näitä lintu- ja eläinkirjoja jo lapsuudesta lähtien. Tunnistusoppaissa on todella tietynlainen muotokieli, valkoinen tausta ja piirrokset linnuista, kasveista tai eläimistä. Se muotokieli on minulle todella tutuntuntuista. Muistan myös ala-asteelta opetustaulut, samaa kuvaa perhosen metamorfoosin vaiheista tuijotettiin koko opetustunnin ajan. Nyt se tuntuu kuvan kannalta todella juhlalliselta. Jos vertaa nykypäivän lapsiin, jotka näkevät koko ajan valtavan määrän kuvia, mutta katsovat yksittäistä kuvaa vain lyhyen hetken. Näyttelyn kahdessa isossa teoksessa, joissa on tilassa leijuvat oksat ja niihin asettautuneet linnut, olen juuri ajatellut luonnontieteellisten kuvitusten muotokieltä. Luonnontieteellisissä kuvituksissa on se mielenkiintoinen puoli, että taiteilijat ovat lähes aina piirtäneet tai maalanneet lajit kuolleista näytteistä. He ovat kuvillaan herättäneet eläimet ja kasvit uudelleen henkiin.

ML: Näyttelyn yksi teos kuvaa hämärää metsää, se on triptyyksi ja koostuu kolmesta osasta.

SK: Se on myös kuvattu Hangossa, luonnonsuojelualueella. Teoksen nimi on *The Echoing green*. Siinä on ihan ensimmäiset silmut puissa, mutta maisema on hyvin musta ja tumma. Silloin kun linnut olivat lähteneet marraskuussa, jäin hirveään tyhjyyteen tai melankoliaan. Se että linnut olivat lähteneet tuntui hetken ihan peruuttamattomalta tai lopulliselta. Halusin kuvata tyhjää maisemaa, talven ja kevään pimeyttä. Näyttelyyn valikoidussa kuvassa on jo kuitenkin silmut ja heräävä toivo keväästä ja siitä hetkestä jolloin linnut palaavat. Maisema itsessään on raaka ja raadollinen. Kolmiosainen teos on ikkunamainen.

ML: Haikeudesta, ja tietynlaisesta melankoliasta, kertoo myös teoksen *The Days of Departure*. Osaitko odottaa tämän tyyppisiä tuntemuksia kun lähdit työstämään tätä uutta sarjaa?

SK: En odottanut. Vuodenaikojen vaihtelu Suomessa työskennellessä on yllättänyt minut monta kertaa. Puiden lehdet saattavat syksyllä olla yhtäkkiä pudonneet tai kevään kukinnat menevät nopeasti ohi. Jos haluaa kuvata lumista maisemaa, luntakin saa hakea. Viime talvena sitä ei etelässä ollut nimeksikään. Linnut muuttavat etelään – se ei ole kovin yllättävää! Haikeuteen auttoi sentään se, että minulla oli lintujen talviruokinta kotipihalla. Vakavasti puhuen vuodenaikojen vaihtelu ja sen ”eksoottisuus” on minulle juuri nyt mitä hienoin elementti Suomessa. Se on jatkuvaa kiertoa syntymää ja kuolemaa. Tämän sarjan nimi viittaa myös tähän.

ML: Muutama teos näyttelyssä on vedostettu isoksi, niistä on häivytetty kaikki merkit studiosta ja lintu on moninkertaisesti isompi kuin luonnossa. Mitä hait tällä ratkaisulla?

SK: Hain tietynlaista veistoksellisuutta. Ja sitä kun jonkin asian mittakaava muuttuu, se muuttaa myös suhtautumistamme siihen.

ML: Aiotko jatkaa työskentelyä lintujen parissa vai onko sinulla jo uusia ajatuksia kiikarissa?

SK: Kuvaan koko tämän syksyn lintuja. Käytännössä koko lokakuun ja vielä marraskuun alussa. Minulla on kaksi sarjaa kesken ja työskennellessä on herännyt uusiakin ajatuksia. Olen kuvannut viime vuosien aikana myös muuta kuin lintuja. Työskentelen useiden aiheiden parissa yhtä aikaa.

HELSINKI
CONTEMPORARY

Bulevardi 10